

Сојуз на хемичарите и технолозите на Македонија
Натпревари по хемија за ученици од основно и средно образование

ШИФРА:

(ја внесува комисијата по завршување на тестирањето тука и на ковертот)

ЗА КОМИСИЈАТА

Вкупно поени: _____

Прегледал: _____

(Име Презиме): _____

ПРАВИЛА ЗА РЕГИОНАЛЕН НАТПРЕВАР ПО ХЕМИЈА 2022

- 1) Натпреварот започнува во **12 часот** и трае **90 минути**. Тестовите предадени по предвиденото време нема да се земат предвид за прегледување.
- 2) Максималниот број поени што може да се освојат е **50** (30 од прашањата со заокружување, по два за секое, и 20 од задачите, како што е означено во нив).
- 3) Тестовите се захептани заедно со коверти. Во секој коверт има ливче на кое ученикот ги пополнува бараните податоци: име и презиме, училиште, ментор итн., а потоа го затвора (залепува) ковертот.
- 4) **Ученикот не смее да става никаква ознака на тестот или пликото.** Шифрата на тестот под и на ковертот е внесена од комисијата. Доколку се забележи некаков друг знак на тестот или ковертот, ученикот ќе биде дисквалификуван.
- 5) Натпреварувачите се должни да носат со себе сино хемиско пенкало. Тестовите се решаваат користејќи го хемиското пенкало. **Не е дозволено да се работи со молив.**
- 6) **Мобилните телефони** треба да се остават на катедрата на почетокот на натпреварот и да се земат по неговото завршување.
- 7) За решавање на тестовите може да се користи калкулатор.
- 8) Забранет е било каков разговор меѓу натпреварувачите и употреба на учебници, книги, тетратки, ливчиња, периоден систем и сл. Сите потребни податоци се дадени во тестот.
- 9) Натпреварувач што нема да се придржува до овие правила/препораки, ќе биде исклучен од натпреварот.

Периоден систем со потребните податоци има на последната страница од тестот!

1. Флуорот има еден стабилен изотоп (^{19}F). Колку протони, неутрони и електрони има во една молекула деутериум флуорид?

A. 11 протони, 10 неутрони и 11 електрони.

B. 10 протони, 11 неутрони и 10 електрони.

C. 10 протони, 21 неутрони и 10 електрони.

D. 10 протони, 17 неутрони и 10 електрони.

2. Примерок кој содржи $4,61 \cdot 10^{21}$ атоми од некој елемент Z има маса од 0,815 g. Да се определи хемискиот идентитет на Z!

A. Fe   B. Cd

C. Pd   D. Na

3. Оксидационите броеви на калајот во $[\text{Sn}(\text{OH})_6]^{2-}$, SnHPO_3 и NaSn_2F_5 , соодветно, изнесуваат:

A. **+4, +2, +2**

B. +2, +2, +2

C. +4, +2, +4

D. +2, +2, +4

4. Процесот на растворување на CaCl_2 е силно егзотермен. Најлогично е дека растворувањето на $\text{CaCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ ќе биде:

A. силно егзотермно.

B. проследено со незначителен (ендотермен) топлински ефект.

C. силно ендотермно.

D. нема доволно податоци за да се предвиди топлинскиот ефект.

5. Познато е дека арсен(III) бромид се топи при $31,1\text{ }^\circ\text{C}$ и неговиот растоп не спроведува електричество. Неговата цврста фаза е:

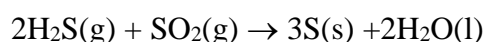
A. аморфна

C. јонска

B. молекулска

D. структура темелена на ковалентна мрежа

6. Еден од индустриските начини за издвојување на сулфур од природниот гас и нафтата ја вклучува реакцијата на сулфуроводород со сулфур диоксид:

Кој од следните искази НЕ е точен?

A. Оваа реакција е оксидационо-редукциона.

B. При единична промена на досегот на реакцијата бројот на примени и оддадени електрони мора да биде еднаков.

C. SO_2 е оксидационо средство, H_2S е редукционо средство.

D. H_2S е оксидационо средство, SO_2 е редукционо средство.

7. Кој од следните оксиди: N_2O_5 , P_4O_{10} , N_2O_3 , Sb_2O_3 е амфотерен?

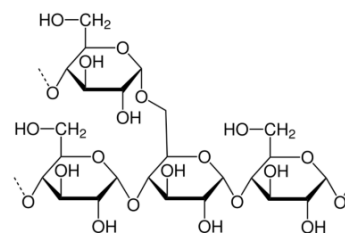
A. N_2O_5

B. P_4O_{10}

C. N_2O_3

D. Sb_2O_3

8. На следната слика претставена е формула на дел од молекулата на:

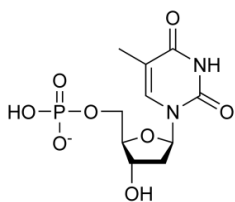
A. Амилоза

B. Амилопектин

C. Целулоза

D. Малтоза

9. На следната слика претставена е структурата на:

- A. Аденозин-5-дифосфат.
- B. Цитидин-5-монофосфат.
- C. Тимидин-5-монофосфат.**
- D. Гванидин-5-монофосфат.

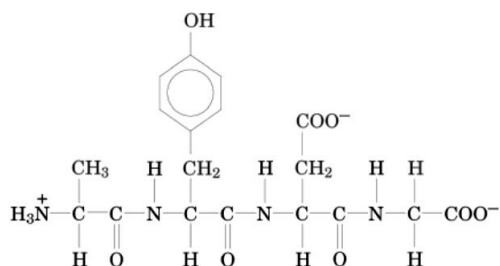
10. Кое од наведените тврдења **НЕ** е точно за ензимско-катализираните реакции?

- A. Ензимските реакции се стереоспецифични.
- B. Оптимална температура за ензимско-катализираните реакции е околу 80 °C.**
- C. Супстанците кои влијаат врз ензимската активност се нарекуваат ефектори.
- D. Според теоријата на Михаелис-Ментен, ензимот и супстратот образуваат ензим-супстратен комплекс.

11. Која од следниве двојки јаглехидрати одговара на аномери?

- A.**
- B.
- C.
- D.

12. Што од наведеното е точно за пептидот претставен на сликата?

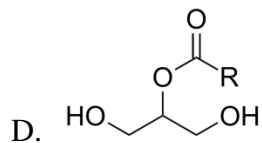
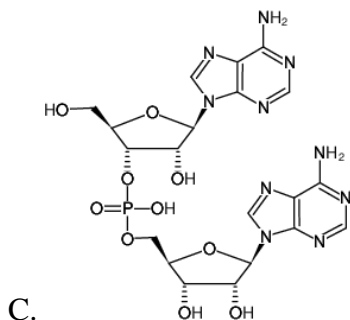
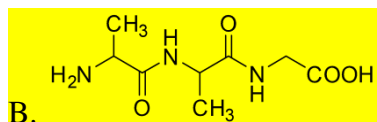
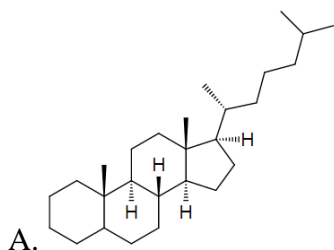

- A. Тој претставува трипептид.
- B. Во молекулата содржи четири аминокиселински остатоци и три пептидни врски.**
- C. При целосна хидролиза, од една негова молекула се добиваат четири молекули од амоникиселини и три молекули H₂O.
- D. Пептидот содржи само поларни амоникиселини.

13. Кое соединение **НЕ** претставува дериват на моносахаридите?

- A.**
- B.
- C.
- D.

14. Кое од следниве соединенија ќе даде позитивна Биуретска реакција?

15. При хидрогенирање на олеинската киселина се добива:

- A. Стеаринска киселина.
- B. Лауринска киселина.
- C. Линоленска киселина.
- D. Палмитинска киселина

ЗАДАЧИ:

(Запиши го начинот на решавање и одговорот на предвиденото место)

Периоден систем со потребните податоци има на последната страница од тестот!

1. Бакарна жица со маса 2,196 g стапила во реакција со сулфур. Потоа, вишокот од сулфур бил согорен и притоа се образувал гас, SO₂. Масата на добиениот бакар сулфид изнесувала 2,748 g.

а) Колку изнесуваат масените удели на бакар и сулфур во образуваниот сулфид?

б) Која е емпириската формула на сулфидот?

в) Да се пресмета бројот на катјони кои се содржат во 1 cm³ од сулфидот, ако неговата густината изнесува 5,6 g/cm³.

РЕШЕНИЕ:

$$\text{а) } \omega(\text{Cu}) = \frac{m(\text{Cu})}{m(\text{Cu}_x\text{S}_y)} = \frac{2,196 \text{ g}}{2,748 \text{ g}} = 79,91 \%$$

$$\omega(\text{S}) = (100 - 79,91)\% = 20,09 \%$$

$$\text{б) } \frac{n(\text{Cu})}{n(\text{S})} = \frac{x}{y}$$

$$\frac{\frac{m(\text{Cu})}{M(\text{Cu})}}{\frac{m(\text{S})}{M(\text{S})}} = \frac{x}{y}$$

$$m(\text{S}) = (2,748 - 2,196) \text{ g} = 0,552 \text{ g}$$

$$\frac{x}{y} = \frac{2}{1} \Rightarrow \text{Cu}_2\text{S}$$

в)

$$\rho(\text{Cu}_2\text{S}) = \frac{m(\text{Cu}_2\text{S})}{V(\text{Cu}_2\text{S})} = \frac{n(\text{Cu}_2\text{S}) M(\text{Cu}_2\text{S})}{V(\text{Cu}_2\text{S})} = \frac{N(\text{Cu}_2\text{S}) M(\text{Cu}_2\text{S})}{N_A V(\text{Cu}_2\text{S})}$$

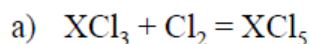
$$N(\text{Cu}_2\text{S}) = \frac{\rho(\text{Cu}_2\text{S}) N_A V(\text{Cu}_2\text{S})}{M(\text{Cu}_2\text{S})} = 2,1 \cdot 10^{22}$$

$$N(\text{Cu}^+) = 4,2 \cdot 10^{22}$$

2. а) Еден елемент X, член на 15-тата група, образува два хлорида, XCl_3 и XCl_5 . При реакција со Cl_2 , присутен во вишок, од 8,729 g XCl_3 се добиваат 13,233 g XCl_5 . Да се определи идентитетот на елементот X!

б) Масениот удел на хлор во смеса од XCl_3 и XCl_5 , со маса 10,00 g, изнесува 81,04 %. Колку грама од секој од двата хлориди се присутни во смесата?

РЕШЕНИЕ:

$$\frac{n(\text{XCl}_3)}{n(\text{XCl}_5)} = 1$$

$$\frac{m(\text{XCl}_3)}{M(\text{XCl}_3)} = \frac{m(\text{XCl}_5)}{M(\text{XCl}_5)}$$

$$M_r(\text{XCl}_3) = A_r(\text{X}) + 3 A_r(\text{Cl})$$

$$M_r(\text{XCl}_5) = A_r(\text{X}) + 5 A_r(\text{Cl})$$

$$\frac{8,729 \text{ g}}{(a + 3 \cdot 35,45) \text{ g/mol}} = \frac{13,233 \text{ g}}{(a + 5 \cdot 35,45) \text{ g/mol}}$$

$$a = A_r(\text{X}) = 31,06$$

$$\Rightarrow \boxed{\text{X} = \text{P}}$$

б) $\omega(\text{Cl}) = \frac{m(\text{Cl})}{m(\text{смеса})} = 0,8104 \cdot 10,00 \text{ g} = 8,104 \text{ g}$

$$m(\text{Cl}) = m(\text{Cl})_{\text{PCl}_3} + m(\text{Cl})_{\text{PCl}_5}$$

$$\frac{n(\text{Cl})}{n(\text{PCl}_3)} = \frac{3}{1}$$

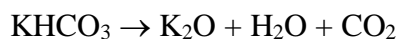
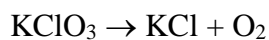
$$\frac{n(\text{Cl})}{n(\text{PCl}_5)} = \frac{5}{1}$$

$$\begin{cases} m(\text{Cl}) = \left[3 \frac{m(\text{PCl}_3)}{M(\text{PCl}_3)} + 5 \frac{m(\text{PCl}_5)}{M(\text{PCl}_5)} \right] M(\text{Cl}) \\ m(\text{PCl}_5) = m(\text{смеса}) - m(\text{PCl}_3) \end{cases}$$

$$\boxed{m(\text{PCl}_3) = 5,32 \text{ g}}$$

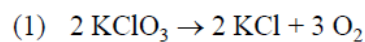
$$\boxed{m(\text{PCl}_5) = 4,68 \text{ g}}$$

3. При загревање на 1000 g смеса од KClO_3 , KHCO_3 , K_2CO_3 и KCl се добила гасна смеса која содржи 18 g водна пара, 132 g јаглерод диоксид и 40 g кислород. Термичкото разложување на супстанците од смесата се одвива во согласност со реакции, претставени со следните равенки:

Под претпоставка дека термичкото разложување на супстанците е целосно, да се пресмета масениот удел на секоја од компонентите во појдовната смеса!

РЕШЕНИЕ:

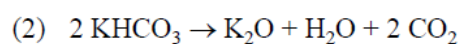

$$\frac{n(\text{KClO}_3)}{n(\text{O}_2)} = \frac{2}{3}$$

$$m(\text{KClO}_3) = \frac{2 m(\text{O}_2)}{3 M(\text{O}_2)} M(\text{KClO}_3)$$

$$m(\text{KClO}_3) = \frac{2}{3} \frac{40 \text{ g}}{32 \text{ g/mol}} 122,55 \text{ g/mol}$$

$$m(\text{KClO}_3) = \boxed{102,12 \text{ g}}$$

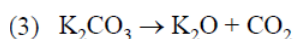

$$\frac{n(\text{KHCO}_3)}{n(\text{H}_2\text{O})} = \frac{2}{1}$$

$$m(\text{KHCO}_3) = 2 \frac{m(\text{H}_2\text{O})}{M(\text{H}_2\text{O})} M(\text{KHCO}_3)$$

$$m(\text{KHCO}_3) = 2 \frac{18 \text{ g}}{18,02 \text{ g/mol}} 100,12 \text{ g/mol}$$

$$m(\text{KHCO}_3) = \boxed{200,22 \text{ g}}$$

$$\frac{n(\text{K}_2\text{CO}_3)}{n(\text{CO}_2)} = 1$$

$$n(\text{CO}_2)_{\text{BK.}} = n(\text{CO}_2)_{\text{K}_2\text{CO}_3} + n(\text{CO}_2)_{\text{KHCO}_3}$$

$$n(\text{CO}_2)_{\text{BK.}} = n(\text{K}_2\text{CO}_3) + n(\text{KHCO}_3)$$

$$n(\text{K}_2\text{CO}_3) = n(\text{CO}_2)_{\text{BK.}} - n(\text{KHCO}_3)$$

$$m(\text{K}_2\text{CO}_3) = \left[\frac{m(\text{CO}_2)_{\text{BK.}}}{M(\text{CO}_2)} - \frac{m(\text{KHCO}_3)}{M(\text{KHCO}_3)} \right] M(\text{K}_2\text{CO}_3)$$

$$m(\text{K}_2\text{CO}_3) = \left[\frac{132 \text{ g}}{44,01 \text{ g/mol}} - \frac{200,02 \text{ g}}{100,12 \text{ g/mol}} \right] 138,21 \frac{\text{g}}{\text{mol}}$$

$$m(\text{K}_2\text{CO}_3) = \boxed{138,21 \text{ g}}$$

$$(4) \quad \omega(\text{KClO}_3) = \frac{m(\text{KClO}_3)}{1000 \text{ g}} = \frac{102,12 \text{ g}}{1000 \text{ g}} = \boxed{10,21 \%}$$

$$\omega(\text{KHCO}_3) = \frac{m(\text{KHCO}_3)}{1000 \text{ g}} = \frac{200,22 \text{ g}}{1000 \text{ g}} = \boxed{20,02 \%}$$

$$\omega(\text{K}_2\text{CO}_3) = \frac{m(\text{K}_2\text{CO}_3)}{1000 \text{ g}} = \frac{138,21 \text{ g}}{1000 \text{ g}} = \boxed{13,82 \%}$$

$$\omega(\text{KCl}) = [100 - (10,21 + 20,02 + 13,82)]\% = \boxed{55,95 \%}$$

1 H 1.008																	2 He 4.003
3 Li 6.941	4 Be 9.012											5 B 10.81	6 C 12.01	7 N 14.01	8 O 16.00	9 F 19.00	10 Ne 20.18
11 Na 22.99	12 Mg 24.31											13 Al 26.98	14 Si 28.09	15 P 30.97	16 S 32.07	17 Cl 35.45	18 Ar 39.95
19 K 39.10	20 Ca 40.08	21 Sc 44.96	22 Ti 47.88	23 V 50.94	24 Cr 52.00	25 Mn 54.94	26 Fe 55.85	27 Co 58.93	28 Ni 58.69	29 Cu 63.55	30 Zn 65.39	31 Ga 69.72	32 Ge 72.61	33 As 74.92	34 Se 78.96	35 Br 79.90	36 Kr 83.80
37 Rb 85.47	38 Sr 87.62	39 Y 88.91	40 Zr 91.22	41 Nb 92.91	42 Mo 95.94	43 Tc (98)	44 Ru 101.1	45 Rh 102.9	46 Pd 106.4	47 Ag 107.9	48 Cd 112.4	49 In 114.8	50 Sn 118.7	51 Sb 121.8	52 Te 127.6	53 I 126.9	54 Xe 131.3
55 Cs 132.9	56 Ba 137.3	57 La 138.9	72 Hf 178.5	73 Ta 181.0	74 W 183.8	75 Re 186.2	76 Os 190.2	77 Ir 192.2	78 Pt 195.1	79 Au 197.0	80 Hg 200.6	81 Tl 204.4	82 Pb 207.2	83 Bi 209.0	84 Po (209)	85 At (210)	86 Rn (222)
87 Fr (223)	88 Ra 226.0	89 Ac 227.0	104 Rf (261)	105 Db (262)	106 Sg (263)	107 Bh (262)	108 Hs (265)	109 Mt (266)	110 Ds (281)	111 Uuu (272)	112 Uub (285)	113 Uut (284)	114 Uuq (289)	115 Uup (288)			

58 Ce 140.1	59 Pr 140.9	60 Nd 144.2	61 Pm (145)	62 Sm 150.4	63 Eu 152.0	64 Gd 157.3	65 Tb 158.9	66 Dy 162.5	67 Ho 164.9	68 Er 167.3	69 Tm 168.9	70 Yb 173.0	71 Lu 175.0
90 Th 232.0	91 Pa 231.0	92 U 238.0	93 Np (237)	94 Pu (244)	95 Am (243)	96 Cm (247)	97 Bk (247)	98 Cf (251)	99 Es (252)	100 Fm (257)	101 Md (258)	102 No (259)	103 Lr (262)